

Szembeszálni a barbársággal

Kedves ünneplő Közönség!

Örökségünkre emlékezünk. Örökségünkre a hűségben és a tisztességben. Az együtt érző magyarságnak ezekben a nehéz óráiban különösen megtisztelő számomra, hogy az Aracs Társadalmi Szervezet Aracs-díjat odaitélő bizottsága nevében köszönhetem Önöket abból az alkalomból, hogy a dr. Benák József egyetemi tanár, Bicskei Zoltán grafikusművész, filmrendező, Csorba Béla költő, néprajzkutató, publicista, dr. Gubás Jenő nyugalmazott főorvos, az Aracs Társadalmi Szervezet elnöke, Hajnal Jenő magiszter, bizottsági elnök, dr. Szöllősy Vágó László ny. újságíró, pedagógus és ft. Utasi Jenő plébános úr összetételű testület

1. az idén ötödször kiosztásra kerülő **ARACS-FÖNIX-DÍJAT**, amely Kalmár Ferenc szabadkai szobrászművész kisplasztikájából és Gyurkovics Hunor festőművész készítette díszoklevélből áll, **SZABADOS GYÖRGY budapesti zeneköltőnek**,

2. a kilencedik alkalommal kiosztásra kerülő **ARACS-DÍJAT**, amely Szervátiusz Tibor kisplasztikájából, Boros György készítette díszoklevélből és pénzjutalomból áll, **FT. NAGY JÓZSEF zentai főesperes-plébánosnak és DULKA ANDOR úrményházi történelemtanárnak**,

3. az idén nyolcadszor kiosztásra kerülő **ARACS-ÉRMET**, amely Kutas Ágnes budapesti szobrászművész műve, s amelyet az ugyancsak Boros György által készített díszoklevél és pénzjutalom egészít ki, pedig **Joó GYÜLVÉSZ MARGIT székelykevei magyartanárnak, ÖKRÉSZ KÁROLY temerini helytörténésznek és SZABÓ GABRIELLA temerini művelődésszervezőnek, rádióriporternek** ítélte oda.

A bizottság véleménye szerint minden kitüntetett a hivatása mellett a délvidéki és az egyetemes magyar közéletnek, a nemzeti művelődésnek és oktatásnak olyan jellegzetes, hatékony személyisége, akit számon tart a közvélemény, és nem feled majd a jövő sem.

Kedves Ünnepektek!

Távol és közel, fönt és lent, nap és éj mosódik ma eggyé, hiszen itt állunk most – miként az ünnepelek mindig – valahol a világ legközepén. Két víz és két tűz között, a világ közepén és mégis az árvák földjének üres mezején. S ahogy az eszmélet az álommal összeér, bennünk is halkan megszólalnak szavakkal el nem mondható közös emberi dolgaink. Mert ma azok vannak itt közöttünk, akik a velük szembeszegülő elpusztíthatatlan erőnek a tudói és elmondói. Az, ami közös bennük nem más, mint hogy szembe mernek nézni és szállni a barbársággal. Életútjukban ezért is találhatunk azonos vonásokat. Összeköti őket a kisemmizettség elleni tiltakozás és az emberi szabadság, méltóság védelmezése. Életük a panasz kimondása és a bizalom szava. Emberi tettük – a művészi alkotás, a léleképítés, a bizalomerősítés, a tanítás, a múltkutatás, a hagyományörzés – valójában hit az értelemben, egyúttal pedig az emberséges jövő vágya és reménye, hiszen szakmai megnyilatkozásaik vallomás és jobbító küzdelem az értelemellenesség, az érzelmi sivárság, a káosz, a reménytelenség ellen. Eszményeink és példaképeink, de vizsgáztatóink is a ma ünnepelelte. Olyan példák, amelyet az követ hozzájuk hiven, aki nem fordul hátra, aki nem visszafelé néz, hanem velük és általuk is előre tekint a jövőbe. Mi pedig most azért gyűltünk össze, hogy ezért nekik főhajtván köszönetet mondjunk.

***

Szabados György zeneköltő (zeneszerző, zongoraművész, író) életművében a legszebb hazafiság: az elnyomás gyűlölete, a szabadság hite, a tiszta erkölcs és a történelmi tanulság. Művészete sajátosan magyar és egyben az egész világot átfogó. A reménység zenéjének a szerzője Ő. 1939-ben született Budapesten, 1955-ben lépett színpadra először a nyilvánosság előtt. 1963-ban tartotta első szólóestjét a szabad zenei improvizáció jegyében. 1975-től 1978-ig a legendás Kassák Klubban a Kortárs Zenei Műhely vezetője volt. 1983-ban alakította

meg a Magyar Királyi Udvari Zenekart, amelynek rövidítése (MaKUZ) nem csak egy zenekar neve, hanem Szabados egész zenei tevékenységének, jelenlétének a jelképe, amely egy egész zenei generáció gondolkodását, művészi világképét meghatározza. A 60-as évek elején Európában elsőként dolgozta ki eredeti látásmódú kortárs zenéjét, amely a kezdetektől fogva improvizatív jellegű, és a saját zenei anyanyelvből táplálkozik. Életműve egyike azon keveseknek, amely felmutatja az egyetemes zeneiség teljességét a kortársi létben. A korszakos jelentőségű zeneszerző, Ligeti György személyében Európa egyik legjelentősebb zeneszerzőjét tiszteli. Egy neves német zeneesztéta, Jan Knaup a XX. század végének bartóki jelenségéhez hasonlítja Szabados Györgyöt, akinek önvallomása szerint: „ma már csak a »szent« zene az érdekes...”, az olyan muzsika, amely „elismeri és tiszteli, hogy az ember csodálatos lény, és csak akkor fog belőle megszólalni az Istenhez való soha sem tökéletes, de arra törekvő hasonlatossága, ha teremtő részvételű ember lesz és átéli magában az egész teremtést.”

Aki hallgatta, tudja, hogy a Szabados-zene a tűz világa, az alkotó és pusztító tűzé, a tisztító és felmagasztaló tűzé. Ott tombol ebben a szent zenében korunk is, és a túlhajtottság éppúgy benne van, mint a vas- és betonfalakból kiszabadulás felszabadító, boldog önkívülete. Ez a zene napjainkig megmaradt a maga bensőséges körében, és többnyire egy láthatatlan, ám mégis kézzelfogható közösséget mozgat, amelynek ez a zene a lételeme. E közösség tagjai minden koncerten ünnepelnek. Ünneplik a zene felszabadító boldogságát, a zenészt és egy másik, egy örömteljes világ kiteljesedését.

A délvideki magyarság szellemi, művészi és főleg zenei életét – igaz csak bűvópatakként –, de mégis jelentős mértékben áthatja a nagy magyar zeneköltő, Szabados György életműve, szellemi magatartása. Legutóbb a magyar zenei és östörténeti vonatkozású *Szertartászene királyunk, a Nap tiszteletére* című nagyzenekari vokáliszenekari művének ősbemutatója volt régióink egyik legnagyobb zenei eseménye. A teremtő művésznak ezúttal a jövő értelmébe és bizalmába vetett hitét szeretnénk megköszönni. A lényegiségnek azt az egyetemes zenei megfogalmazását, amely elhitei velünk, hogy nem fölösleges az élet, hogy szívünk élete, tudatunk és értelmünk léte, szerelmünk és halálunk esélye a folytathatóság és a virágzó folytonosság, amely az bizonyítja, hogy Szabados György zeneszerző, zongoraművész, író egész alkotói és

emberi léte lángolva és lobogva tagadja a céltalanságot, a reménytelenséget és a hittelenséget.

***

A megváltoztatni akarás varázsa és hite a mozgatója főtisztelendő **Nagy József** Tisza menti főesperes, zentai plébános úr példamutatásának is. Annak az állhatatos hitnek, amely köveket, betonoszlopokat képes út menti árkokból kiemelni, épülő templomának falába illeszteni, amely emberi reményből és krisztusi hitből képes tapintható falakat felhúzni, és megmagyarázhatatlan csodákat tenni. Nála az építés is és a remény is egy ügy szolgálatában állhat: közösségeket teremteni a megaláztatott és a megszomorítottak, a nélkülözők és a szűkölködők magányában. Naponta meleg ételt adni a zentai népkonyha rászorultjainak, vigasztaló szót és gyógyszert találni az elesetteknek és a betegeknek, fényt mutatni a szellemi fogyatékos gyermekeknek, bizakodást kelteni a nagycsaládokban, a boldog és áldott házasság eszméjének és megvalósulásának hirdetése, a fiatalokkal való aggódó törődés valójában mind-mind ennek a lelkesi életpályának egy-egy olyan állomása a szabadkai, az adorjáni, az oromhegyesi, majd pedig a zentai, a felsőhegyi és a bogarasi szolgálattal együtt, amely az abba hagyhatatlan vándorlás országútja mellett jött létre, és Józsi atya ember- és létkeresésének egy-egy stációja is egyben. A leroggyanások és a föltápaszkodások útjának vajon hány állomása vár még rá, mire az épülő emléktemplom falain belül is az élet lüktetni kezd majd? Az alapköletétől napjainkig már egy évtized elmúlt, s a templomépitő továbbra is bizakodó, derülátó, mert hitének határa maga a csillagos ég. Menni kell tehát tovább – vallja –, mert menni, ha nehéz is, nem lehetetlen, ha az embernek olyan erős a hite, mint a ma ünnepeletjének. A békességet csak a jó akarat szülheti meg. Ennek a jóakarathoz is a hirdetője és megtestesítője főtisztelendő Nagy József. Az ő békéje nemcsak a viszálytól, a veszekedéstől való mentességet jelenti, hanem a boldogságot, a harmóniát, a helyes viszonyt magában az emberi személyben, egymás között, a világgal, de főképpen a gondviselő Istennel.

Túlságosan is gögös korunkban képesek vagyunk könnyelműen, könnyen és hűtlenül elengedi egy másik ember kezét, pedig naponta tapasztaljuk, hogy nincs más esélyünk, csak az egység, az együttlét, a megtartó örökség megszentelése. Józsi atyának felénk nyújtott segítő kezét kívánjuk most megszorítani, amikor megköszönjük neki, hogy megtanított bennünket imádkozni,

szeretni, vétekből felállni, hinni a perc örökkévalóságában, amely ha száz esztendőre terjeszkedik is ki, megéri, mert naponta közeledik az a pillanat, amely kimondatja majd velünk: együtt maradtunk az örök reményben.

* * *

Segítőnk Ő az együtt-tanulásban, tanítónk a halandó nagy élet szeretetében, a kisebbségi végzet tiszteletében, a jóért cselekvés ünnepi, zászlós örömeiben, mert **Dulka Andor** ürményházi történelemtanár bizakodik az emberszívben, az emberlélemben, de legfőképpen – minden gyötrelmünk és esendőségünk ellenére – az ígéretes, indulatos és szelíd embersors jövőjében. S amikor sorsunk végzete áthatolt szívében, dacolva minden emberi dimenzióval merete vállalni azt, amit oly kevesen, s amelyről ő maga így vall:

„1995 szeptemberében az ürményházi iskolába visszakerültek a felsős tagozatok. Az iskola ünnepélyes megnyitóján... értesültünk arról, hogy a tanintézet égető tanárihánnal küzd. Ha jól emlékszem, csupán egy vagy két tantárgyat tanítottak megfelelő végzettségű pedagógusok. Rövid időn belül a helyi önkormányzat részéről felkérés érkezett hozzánk, hogy költözzünk Ürményházára. Szeptember 3-án (ekkor jártam először Ürményházán) volt az iskola megnyitója, mi pedig október 23-án megkezdjük ott a munkát. A pénteki napot még ledolgoztuk a verbászi iskolában, hétfőtől pedig már Ürményházán tanítottunk. Hogy miért vállaltam? Szüleim sorsán, szinte erejükön fölülű áldozatvállalásán és saját sorsomon tapasztaltam meg, hogy mit jelent a kisebbségi magyarság számára az anyanyelvű iskola. A VMDK tanácstagjaként magamban felvállaltam, hogy ezt a sokat szenvedett, kisebbségi sorban oly sokszor megalázott és meghurcolt magyarságot legjobb képességeim szerint szolgálom. Ha nem hívnak Ürményházára, nyilván sohasem mentem volna oda. De amikor a felkérés megtörtént – és számomra ez volt az igazi lecke –, azt már nem lehetett visszautasítani. Úgy éreztem, hogy emberi hitvallásom, kiállásom, életvitelem, politikai vállalásom hittelenné, hamissá válna, ha ezt a felajánlást nem vállalom el. Kisebbségi ügyben, magyar ügyben én soha többé érdemben és hitelesen meg nem szólalhatok, ha nem vállalom.”

A Dulka család odaköltözésével pedig sok minden megváltozott a Dél-Bánságban, s immár több mint egy évtizede Dulka Andor és felesége, Viola Lujza az ottani művelődési és közélet meghatározó személyiségei. Ünnepeztünk tevékenységi körébe tartozik ugyanis – a tanításon kívül – a szórványgondozás, a család- és falutörténe-

ti adatgyűjtés, szociográfiai munkák, hagyományok, népszokások gyűjtése és feldolgozása; s természetesen mindaz, amit felsorolni is lehetetlen a mindennapok helytállásának és sorslátásának fájó szorításában, de amelyeknek két legfrissebb vállalásában: egy szórványkollégium létrehozásában és a Bánáti Magyar Iskolaalap újraindításában ott munkál Dulka Andor tanár úr teljes létének értelme: jövőnk jelenidejűsége.

* * *

A békesség látható, a békességszerzők láthatatlanok. Ilyen láthatatlan békességszerző **Joó Gyülvész Margit** székelykevei magyartanár, könyvtáros, népmesemondó, a helyi művelődési otthon igazgatója. 1958. augusztus 31-én született Székelykeven. Itt fejezte be az általános iskolát, majd a pancsovai Uroš Predi? Gimnázium magyar nyelvű tagozatán érettségizett. Tanulmányait az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Magyar Tanszékén folytatta. 1980 óta a székelykevei Larko Zrenjanin Általános Iskolában magyartanárként dolgozott, majd 2004 szeptemberétől az intézmény könyvtárosi teendőit is ellátta. Jelenleg az újonnan megalakult Székelykeve Művelődési Otthon igazgatója. Életrajzi adatait olvasva évek, napok sora vonul tova: már apró gyermekként verset mond, műsort vezet, még csak tizenkét éves, de már a falu művelődési egyesületének az egyik legszorgalmasabb tagja; a műkedvelő színjátszás sokoldalú alakja (szerepel és rendez); egyesületi elnökként, majd a kevevári község megbízottjaként a testvértelepülési kapcsolatok építésének fő szorgalmazója, élesztője és segítője; szervez, irányít és rendez, miközben szülőfalujának, az al-dunai székely-magyar településnek a csontját, követ, cserepét és történelmét, valamint több százéves gyötrelmét idézi elénk mesében és népdalban, gyermek- és betlehemes előadásban. És állandóan békít, mert jól tudja, hogy sokkal nehezebb megőrizni az együttműködést, ha nem valami ellen, hanem közös célokért, a békesség, a harmonia érdekében szerveződik. A béke, amit a harmonikus emberi kapcsolatok, a szociális kohézió szinonimájának tekinthetünk, természetesen dinamikus fogalom, nem a sírok békéje, nem az unalom kiégettsége, hanem az egymásnak feszülő erők harmóniája, mint egy színjátszó csoport, énekkar vagy zenekar egysége. Ezt az egységteremtő emberi elkötelezettséget, a mindig belülről fakadó, halk szavú, de cselekvő és alakító kisugárzó erőt szeretnénk megköszönni Joó Gyülvész Margit tanár- és igazgatónőnek, amikor átadjuk neki az Aracs-érmet.

* * *

Ő az, aki önismeretre tanít bennünket, aki úgy lapozza át büszke és borzongó múltunk sárguló lapjait, a titkot, hogy hódítók és behódoltak, építők és lerombolók enyészeteiből egy új, megismerhető világot teremt. **Ökrész Károly** helytörténész 1929-ben született Temerinben, ahova tanulmányai befejezése után hazatér, gyakorló állatorvosként kezd el dolgozni, majd községi elnökként a helyi magyarság oktatási és művelődési intézményeinek megszilárdításán és újak megteremtésén fáradozik: ekkor nyílik meg Temerinben az egytannyelvű magyar általános iskola (1967–68); ekkor kezd el működését a Helytörténeti Múzeum (1971); létrejön a Szirmai Károly Irodalmi Díj (1972), a Művelődési Kör (1973), mely később TAKT néven folytatja tevékenységét. És 1978 óta aktív helytörténész. 1993-ban *A temerini plébánia története* című munkája jelenik meg, majd négy év múlva a köztéri egyházi kegyhelyekről készült *Lelke üdvére állította* című kismonográfiája. A szakkritika szerint mindketto zsinórmértékül szolgálhat a hasonló céllal ezután készülő délvidéki magyar munkák számára. 1999-ben *Míg Temerinbe' magyar szántani fog... (Fejezetek egy község múltjából)* címmel történeti monográfiája lát napvilágot, mely az Anjouk korától 1848-ig foglalja össze Temerin történetét. Ennek a nagyszabású munkának szerves folytatása az idén megjelent *Temerin a magyar szabadságharcban*, melyet a szerző szorgalmát és alaposágát ismerve bizonyára újabb fontos művek fognak követni. 1991 óta a Helytörténeti Múzeum vezetője, hely- és régiótörténeti írásai rendszeresen látnak napvilágot a helyi hetilapban, a plébániahivatal által kiadott *Temerini Harangszóban*, a *Bácsországban*, de más folyóiratokban is. Azt szeretnénk ma megköszönni neki, hogy immár egy emberöltőn át múltunkat láttatva szelíden int esendő, ihletett jövőnkre, hogy így késztesen bennünket a cselekvés akaratára.

* * *

Mint a gyermekek – önfeledt titoktudással, boldogan, szorongva, rajongva, merengve, magunkba feledkezve – játszanak, s közben tudva minden összefüggést a magun-

kat átadásában. Ennek a töprengő, komoly, telhetetlen tudásnak az ismerője **Szabó Gabriella** népművelő, újságíró-riporter, aki középiskolás kora óta kisebb-nagyobb megszakításokkal tanítja a gyermekjátékokat, a néptáncot és a népdalokat szülőfalujában, Temerinben, hogy később a Hívogató és a Battyu népzenei együttes énekeseként kilépjen a nagy nyilvánosság elé, hogy azután a háború szele férjével, Szabó Árpád népzeneésszel, a Battyu együttes primásával kisodorja Németországba, és onnan visszahozza őket a fölnevelő táj hívó szava. A Gyermekrádió népzenei vetélkedőjét, a *Szólj, síp, szólj!*-t 1994 óta szervezi. Ekkor lett társszervezője ennek a rendezvénynek a Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete is. Tíz évvel ezelőtt ez a szervezet vállalta fel kezdeményezésére a *Kőketánc* nevű énekesnépijáték- és néptánc-vetélkedő lebonyolítását is. Emellett számtalan alkalommal szervezett különféle népzenei és néptáncos továbbképzéseket, táborokat, pedagógusok és gyerekek számára egyaránt. Itt mindig a legkiválóbb szakemberekkel dolgoztak határon innen és túl. Számtalan helyi rendezvény szervezője és résztvevője, a temerini Csicsóka néptánc csoportot és énekcsoportot szakmailag is irányítja. Három gyermeke van, mindegyik vonzódik a hagyományápolás, kultúránk megőrzése iránt. Mély meggyőződése, hogy magyar szellemiségben kell nevelni és oktatni a felnövekvő generációkat mindamellett, hogy a más-ság megismerését is elengedhetetlenül fontosnak tartja, mivel mások csak akkor becsülik meg kultúránkat, értékeinket, ha mi is kellő tisztelettel fordulunk azok értékei, kultúrája felé. Most azt a fáradozását szeretnénk meghálálni neki, amely segít valamit megőrizni magunknak abból a létből, amelyben a játék tiszta gyermeki embersége vigyázott elevenen égő hitünkre és virágsziromként kibomló örömünkre.

* * *

Kedves Egybegyűltek! A mai kitüntetésekhez szívből gratulálok, a díjazottaknak jó egészséget és további eredményes munkát kívánok mindnyájunk nevében. Az Isten éltesse Önöket sokáig!